

BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI DARSLARINI KOMMUNIKATIV YONDASHUV ASOSIDA O'RGATISH USULLARI

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУКОВОДСТВЕННОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ НА ОСНОВЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА

METHODS OF TEACHING PRIMARY CLASS MOTHER LANGUAGE LESSONS BASED ON COMMUNICATIVE APPROACH

Xoliqova Matluba
Mardon qiz¹

1.- O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti, Samarqand, O'zbekiston.

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili darslarini kommunikativ yondashuv asosida o'rgatish usullarini takomillashtirish, shuningdek o'quvchilarni o'z fikrlarini aniq, ravshan ifodalashga, suhbatdoshni tinglashga va tushunishga ma'lumotni yetkazishda til vositalaridan unumli foydalanishga o'rgatish kabi tushunchalar haqida ma'lumot beriladi.

Xoliqova Matluba
Mardon qiz
O'zbekistonFinlandiya
pedagogika instituti
Maktabgacha va
boshlang'ich ta'lim
fakulteti Boshlang'ich
ta'lim kafedrası
assistenti
xoliqovamatluba5@gmail.com

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf o'quvchilari, ona tili, kommunikativ yondashuv, fikr, nutq madaniyati.

Аннотация. В данной статье совершенствуется методика преподавания родного языка учащимся начальных классов на основе коммуникативного подхода, а также обучение учащихся четко и ясно выражать свои мысли, слушать и понимать собеседника, эффективно использовать языковые средства для передачи информации. Предоставляется информационная информация о понятиях.

Ключевые слова: учащиеся младших классов, родной язык, коммуникативный подход, мышление, культура речи.

Abstract. In this article, improving the methods of teaching native language lessons to elementary school students based on a communicative approach, as well as teaching students to express their thoughts clearly and clearly, to listen and understand the interlocutor, and to effectively use language tools to convey information information about the concepts is provided.

Key words: elementary school students, mother tongue, communicative approach, thought, speech culture.

Kirish. Jamiyatning buguni va kelajagi, uning madaniy-ma'rifiy va ma'naviy salohiyati ta'lim tizimining qay darajada rivojlanganligi bilan belgilanadi. Maktablarda ona tili o'rgatishning mazmuni jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida davlatimizning maktab oldiga qo'ygan vazifasiga moslangan. Bu vazifalar ko'p qirrali bo'lib, ularni bajarish o'quvchilar ongini o'stirishga, ularga g'oyaviy-siyosiy, axloqiy, estetik va mehnat tarbiyasini berishga yo'naltirilgan.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ona tili darslarida ongli o'qish va savodli yozishga o'rganadilar. Ona tili sohasidagi ko'nikma-malakalar (nutq, o'qish va yozishga oid malakalar) o'quvchilarning o'quv mehnatining zaruriy sharti va vositasidir. O'quvchi o'qish ko'nikmalarini egallash bilan bir qatorda, birinchi navbatda, o'zining ona tilini o'rganishi zarur, chunki ona tili bilimdonlikning, aql-idrokning kalitidir. Ona tili boshqa fanlarni o'qitish vositasi hamdir: jamiyat tarixi ham, tabiiy fanlar ham ona tili yordamida o'rganiladi. Demak, ona tili bolaning

umumiy kamol topishida ham, bilim va mehnatga havasini uygʻotishda ham alohida oʻrin tutadi.

Til muhim tarbiya vositasidir. Badiiy adabiyotlarni, gazeta, jurnallarni oʻqigan bola oʻzida eng yaxshi xislatlarni tarbiyalab boradi, muomala madaniyatini egallaydi. Ona tili boshlangʻich sinflarda asosiy oʻrinni egallar ekan, har bir oʻquvchida ona tiliga qiziqish va muhabbatni tarbiyalab borish zarur [1].

Ona tili nafaqat leksik va grammatik meʼyorlarni oʻrgatuvchi, balki oʻquvchi nutqiy faoliyatida ixtiyoriy mavzu, fanlar kesimidagi matnlarni tinglab tushunish, toʻgʻri oʻqish, orfoepik va orfografik meʼyorlarni qoʻllash salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladigan fandır.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Muloqotning asosiy tamoyillari va uning asosiy xususiyatlarini oʻrganish, qoida tariqasida, jamiyat madaniyati va inson madaniyati kabi tushunchalar oʻrtasidagi munosabatlarni oʻrganish boʻyicha M.S.Kagan., S.A.Arutyunov., V.M.Mejuev., E.N.Yurkevich va boshqalar ish olib borganlar. Shaxslararo muloqot madaniyati muammolari G.N.Andreeva., L.P.Gadzaova., I.I.Zaretskaya., E.P.Ilyin., S.I.Rubinshteyn va boshqalar tomonidan koʻrib chiqilgan.

Kommunikativ trening haqida S.N.Batrakova., S.V.Znamenskaya., N.V.Stepanova va boshqalar; kommunikativ kompetensiyaning madaniy kompotentini shakllantirish V.S.Bibler., A.V.Vartanov., E.M.Vereshchagin., L.G.Viktorova., N.I.Gez., V.S.Ilyin., R.P.Milrud., N.A.Salanovich., P.V.Susoyev., S.G.ter-Minasova va boshqalar izlanishlar olib borganlar.

Pedagogik muloqotda nutqning kommunikativ sifatlari ahamiyati A.T.Nurmanov., Y.I.Turganovlar “Ritorika boʻyicha pedagogika oliy taʼlim muassasalari talabalari uchun oʻquv qoʻllanma”larini nashr ettirishgan.

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida kommunikativ madaniyatni va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish mavzusida Jizzax davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti O.E.Azizov., T.U.Joʻrayeva., M.Oʻskanov., Sh.Oʻ.Kamolova., A.I.Hayitov., F.K.Xoʻshboqovalar maqola yozganlar.

4 “K” modeli koʻnikmalarini rivojlantirishda innovatsion usullardan foydalanish mavzusida Jizzax viloyati Paxtakor tumani 9-sonli umumiy oʻrta taʼlim maktabining boshlangʻich sinf oʻqituvchisi K.S.Oslanova uslubiy qoʻllanmasini nashr ettirgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Ijtimoiy hayotda yashayotgan har bir inson oʻzgalarni tinglash, oʻz fikrini birovlariga yetkazish, yaʼni gapirish, fikrlarini baʼzan yozma tarzda bayon eta olish, insonlar bilan muloqotga kirisha olish xislatlariga ega boʻlishi kerak. Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida kommunikativ koʻnikmalarni shakllantirish zamonaviy oʻqituvchining vazifalaridan biri sifatida qaralishi hamda uni hal qilish sinfda ham, oʻquvchilarning darsdan tashqari boʻlgan faoliyatida ham amalga oshirilishi kerakligini nazarda tutadi.

Bola maktab yoshigacha boshqa odamlarning oʻz nuqtayi nazaridan farqli boʻlishi mumkinligini bilishi va bu haqiqatni maʼlum darajada hisobga olishi kerak. Biroq, boshlangʻich sinflarda taʼlim va doʻstlik munosabatlarini shakllantirish orqali yuzaga keladigan ijtimoiy tajribaning bosqichma-bosqich toʻplanishi uni turli odamlarni turli nuqtayi nazarga olib keladigan sabablarni tushunishga undaydi, oldindan bilish qobiliyatini rivojlantiradi. Suhbatdoshning boshqa ehtiyojlari va

qiziqishlari bilan bog'liq bo'lgan qarashlardagi mumkin bo'lgan farqlar mavjud bo'ladi. O'zining va boshqa odamlarning fikrlarini taqqoslab, bola ham o'z pozitsiyasida bahslashishni, uni asoslashni o'rganadi.

Muloqot, hamkorlik sifatida, hamkorlik va o'zaro ta'sirni o'rnatish va amalga oshirishga qaratilgan kommunikativ ta'lim harakatlari guruhini o'z ichiga oladi. Ushbu harakatlarning mohiyati umumiy maqsadga erishishda sa'y-harakatlarni birlashtirishdan iborat bo'lib, buning uchun suhbatdoshga e'tibor qaratish kerak [2].

Ta'limning asosiy maqsadi o'quvchilarga til haqida ma'lum bilimlar to'plamini berish emas, balki ularni muloqot qilish uchun tildan foydalanishga o'rgatishdir. Tinglash va gapirish asosiy ko'nikma hisoblanadi. Chunki ular nutq jarayonida fikr almashishga va fikrni yetkazib berishda qo'llaniladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ madaniyatini shakllantirish masalalari "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 2020-yil 23-sentabr, "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi"da va boshqa me'yoriy hujjatlarda uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish vazifalari belgilangan bo'lib, bu esa ta'lim jarayonida o'quvchilar bilan ishlash, ularni barkamol avlod sifatida shakllantirish davlat miqyosida muvaffaqiyatli amalga oshirilishida zamin bo'lmoqda. Jumladan, "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning 9-moddasida "Boshlang'ich ta'lim ta'lim oluvchilarda umumiy o'rta ta'limni davom ettirish uchun zarur bo'lgan savodxonlik, bilim, malaka va ko'nikmalar asoslarini shakllantirishga qaratilgan" deb alohida ta'kidlangan [3].

Kommunikativ yondashuvga ko'ra, nutq muayyan nutqiy maqsadni ro'yobga chiqarish, kimgadir axborot berib, kimdandir axborot olish, kim bilandir fikr almashish asosida harakatga keltiriladi. Buning uchun yoshlar nutq o'stirish mashqlari mobaynida muloqot madaniyatini o'zlashtirishlari, suhbatdoshiga ta'sir ko'rsatish layoqatini egallashlari lozim.

Hozirgi davrda ona tili fani bo'yicha o'quv dastur va rejalarni yangilash, o'qitishni sifat va mazmun jihatdan yanada takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kommunikativ yondashuvga ko'ra nutq muayyan nutqiy maqsadni ro'yobga chiqarish, kimgadir axborot berib, kimdandir axborot olish, kim bilandir fikr almashish asosida harakatga keltiriladi. Buning uchun yoshlar nutq o'stirish mashqlari mobaynida muloqot madaniyatini o'zlashtirishlari, suhbatdoshiga ta'sir ko'rsatish layoqatini egallashlari lozim [4].

Kommunikativ yondashuv barcha o'quvchilarni kommunikativ kompetensiyasini egallashga, ya'ni tildan to'g'ri va to'g'ri foydalanishga qaratilgan. Asosiy e'tibor o'quvchiga qaratilgan bo'lib, o'qituvchi faqat yordamchi hisoblanadi. Kommunikativ o'quv va o'quv dasturlarini tayyorlash uchun ehtiyojni tahlil qilish va rejalashtirishga asoslanadi.

Muloqot samaradorligini ta'minlovchi omillar ichida nutqning kommunikativ sifatlari alohida o'ringa ega. Asosiy kommunikativ sifatlarga nutqning o'rinliliigi, boyligi, sofliigi, mantiqiyliigi, ifodaliligi va tushunarliigi kiradi.

Nutqning o'rinliliigi bu nutqning muhim sifataridan biri hisoblanadi, chunki fikrning samaradorligi uning o'rinli yoki o'rinsiz ekanligiga bog'liq. O'rinli nutq kommunikativ vaziyatning barcha tarkibiy elementlariga mos keladi.

Nutqning boyligi nutq madaniyatining muhim belgilaridan biri bo'lib, muloqotda til va nutq vositalarining rang-barangligi orqali ifodalanadi.

Nutqning softligi nutqning bu kommunikativ sifati nutq bilan adabiy til va nutq bilan jamiyat munosabatida namoyon bo'ladi [5].

Kommunikativ yondashuv hozirgi vaqtda butun dunyoda keng tarqalgan yondashuvlardan biri hisoblanadi. Uning asosiy maqsadi tilda erkin muloqot qilishga, muloqotning turli vaziyatlarida o'zini adekvat tutishga o'rgatishdir. Ya'ni bu yondashuvda asosiy narsa muloqot paytida o'zaro ta'sir va kommunikativ maqsadga erishishdir.

Kommunikativ yondashuvning afzalliklari:

1. Kommunikativ yondashuvning afzalliklari o'quvchilar o'rtasida nutq qobiliyatini rivojlantirishdir.
2. U turli xil ifoda usullarini o'rgatadi.
3. Ushbu yondashuv amaliy yordam dasturiga asoslangan.
4. Bu tilning funksional qiymatiga ko'proq stress keltiradi.
5. Bu o'quvchilarga o'z fikrlarini sinf xonasida va tashqarisida yetkazish imkoniyatini beradi.

Kommunikativ yondashuvning kamchiliklari:

1. Ushbu yondashuv grammatika va tuzilmalarni e'tiborsiz qoldiradi.
2. Hozircha u to'g'ri va ilmiy ishlab chiqilmagan.
3. Bu yangi yondashuv bo'lib, uni maktablarda tilni o'rgatish uchun qo'llash va sinab ko'rish kerak.
4. Ushbu yondashuvning amaliy foydasi hali tasdiqlanmagan.
5. O'quvchilar muloqot qilish uchun tegishli muhitga ega emasdir.

Kommunikativ yondashuvda axborotni bo'shatish vazifalari kabi usullardan foydalaniladi. Axborot bo'shligi bir kishi boshqasi bilmagan narsani biladigan vaziyatda yuzaga keladi. Sinfda ishlatiladigan bo'shliq vazifasi til o'yinlari, rol o'ynash, matn tartibini tiklash va boshqalar.

Ushbu yondashuvda o'qituvchi endi tilshunoslik sinfida bo'ladigan narsalarning yagona hakami va boshqaruvchisi sifatida qaralmaydi. O'quvchining mustaqil maqomi to'liq qabul qilinadi. Kommunikativ yondashuv sinf o'qituvchisi uchun ularning o'qitish uslubi va munosabati nuqtai nazaridan ta'sir qiladi. Shunday qilib, kommunikativ yondashuv o'quvchilar o'rtasida til qobiliyatini rivojlantirishning samarali usuli bo'lishi mumkin [6].

Kommunikativlik (muloqotchanlik)ni rivojlantiruvchi usullari

Kommunikativlik: o'quvchilar o'z fikrlarini aniq, ravshan ifodalashga, suhbatdoshni tinglashga va tushunishga, ma'lumotni yetkazishda til vositalaridan unumli foydalanishga o'rganadi.

Muloqot qilish ko'nikmasi

- muloqotda cho'chimaslik va muloqotni uyushtira bilish qobiliyati, savollar berish va ularga javob berishga tayyorlik.
- muloqot maqsadi va mazmuniga, shuningdek, suhbatdoshga moslashish qobiliyati;
- muloqotchanlik maqsadlariga erishishda verbal va noverbal vositalardan foydalanish qobiliyati;
- muloqot qoidalari ma'nosini tushunish va ishonch darajasini oshirish;
- boshqa odamlarning fikrini tinglashni o'rganish;

- o‘zining ijobiy obrazi shakllanishini ta’minlash;
- o‘z fikr va his-tuyg‘ularini ifodalash amaliyoti;
- taqdim etish, qabul qilish va qayta aloqani aks ettirish amaliyoti;
- o‘z fikrlari va mulohazalarini aniq dalillash amaliyoti;
- katta va kichik jamoada boshqalar bilan ishlash amaliyoti.

“SIRLI SOAT” usuli

Tavsifi: Bu usulda o‘quvchilar kommunikativlikka jalb etish, dars jarayonida faolligini oshirish, o‘tilgan mavzuni o‘zlashtirganlik va tushunchalarni yodda saqlab qolganlik darajasini aniqlash, tushunchalar orasidagi bog‘lanishlarni topishga o‘rgatish uchun foydalanish mumkin.

Erishiladigan natija: o‘yin o‘quvchilarda hozirjavoblik, mantiqiy fikrlashni va kundalik hayotiy faoliyatimizda rivojlantiradi, shuningdek atrof-muhitni sinchkovlik bilan kuzatishga, sodir bo‘layotgan hodisalarga qiziqishini oshiradi.

Qo‘llanilish doirasi: Bu metodni barcha darslarda tashkiliy qismida, yangi mavzudan oldin va mustahkamlash qismida o‘tkazish mumkin.

O‘tkazilish tartibi:

- “Sirli soat” deb nomlanishi shundaki, soatda raqamlar o‘rni va bo‘sh faqat soat millari bor.
- O‘quvchilar soatdagi sirli jumboqni yechishlari uchun raqamlarga mos keladigan mavzu yoki fanga bog‘liq to‘g‘ri va aniq ma’lumotlar keltirishlari lozimligi tushuntiriladi.

- O'quvchilar tomonidan to'g'ri topilgan ma'lumotlar orqali raqamlar o'z o'rniga qo'yiladi.
- Soatning sirini yechishda faol bo'lgan o'quvchilar yoki guruh rag'batlantiriladi.
- Bu metodni og'zaki tezkor savol-javob tarzida yoki guruhlariga yozma topshiriq ko'rinishida berish mumkin.

“RANGLI CHUCHVARA” usuli

Tavsifi: Bu sulda o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishda qiziqarli o'yin tarzida foydalanish mumkin. Likopchadagi chuchvaralar ichiga yozilgan harf nomini va alifbodagi joylashish o'rni aytiladi, shu harfdan bo'g'in, bo'g'indan so'z hosil qilinadi, so'ngra shu so'zdan gap tuziladi. Boshqa fanlarda esa chuchvara bilan savollar berish mumkin. O'quvchilar kim ko'p chuchvara oladi deb musobaqa tarzida qo'llash yaxshi samara beradi.

Erishiladigan natija: O'quvchilar o'tilgan mavzularni yodga olishga, mantiqan fikrlab, berilgan savollarga mustaqil ravishda to'g'ri javob berishga va o'z-o'zini baholashga o'rgatishga hamda qisqa vaqt ichida o'qituvchi tomonidan barcha talaba (yoki o'quvchi)larning egallagan bilimlarini baholashga o'rganadilar.

Qo'llanish doirasi: Bu usulda alifbe, ona tili, o'qish fanlarida darsning kirish qismida, asosiy va mustahkamlovchi qismlarida foydalanish mumkin.

Foydalanish vositalari: Rangli qog'oz yoki stikkerlardan yasalgan chuchvaralar va 1 martalik likopchalar kerak bo'ladi.

O'tkazilish tartibi:

Bu usul 4 bosqichda amalga oshiriladi.

1. ***Harf nomi va joylashish o'rni aytiladi.***
 2. ***Shu harfdan bo'g'in tuziladi.***
 3. ***Tuzilgan bo'g'indan boshlanuvchi so'z topiladi.***
 4. ***Shu so'z bilan gap hosil qilinadi.***
- o'quvchilarni (sharoitga qarab) guruhlariga ajratish;

1. B (2-harf)
2. Ba
3. Ba-liq
4. Kit mayda baliqlar bilan oziqlanadi.

1. K (10-harf)
2. Ka
3. Ka-mo-la
4. Kamola a'lochi qiz

- o'quvchilar mashg'ulotni o'tkazishga qo'yilgan talablar va qoidalar bilan tanishtirish;
- tarqatma materillarni guruh a'zolariga tarqatish;

- guruh a'zolari tomonidan yakka holda mustaqil ravishda tarqatma materiallardagi vazifalar bajariladi;
- vazifa bajarilgan tarqatma materiallar boshqa o'quvchiga yoki guruhlarga beriladi;
- yangi o'quvchi tomonidan o'rganilgan va o'zgartirishlar kiritilgan materiallar yana shu yo'nalish bo'yicha guruhlararo almashtiriladi (ushbu jarayon guruhdagi o'quvchilar soniga qarab davom ettiriladi); [7].

Bu metodlar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmasi shakllantiriladi. Dars davomida bunday metodlarni o'quvchilar bilan o'tkazish ta'lim samaradorligini oshiradi. Har bir darsni o'qituvchi shu metodlar orqali olib borsa o'quvchilarda fanga nisbatan qiziqish ortadi.

Tahlil va natijalar. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ madaniyatni shakllantirishda avvalo, kommunikativlik, kommunikativ madaniyat tushunchalariga izoh berib o'tish lozim.

Kommunikativlik Shaxslararo muloqot madaniyatiga ega bo'lishi, suhbatdoshini tinglash va eshitish qobiliyatini, muomalaga kirisha olish va aloqa o'rnatish, axborot to'plash, turli ijtimoiy munosabatlar o'rnatish va noverbal xulq-atvorning ko'rinishi.

Kommunikativlik madaniyat kommunikativ nutq madaniyati kishilar bilan erkin muloqot qilish imkonini beradi. U jamiyat tashqarisida yashashga qodir emas, chunki u bir ijtimoiy borliqdir. Kommunikativ madaniyat asosiy xususiyatlarni va xususiyatlarni o'z ichiga oladi.

- *ochiqlik darajasi;*
- *muloqot qilishda motivatsiya mavjudligi;*
- *umumiy madaniyat;*
- *nutq va til rivojlanishi;*

Bola maktab yoshigacha boshqa odamlarning o'z nuqtai nazaridan farqli bo'lishi mumkinligini bilishi va bu haqiqatni ma'lum darajada hisobga olish kerak. Biroq, boshlang'ich sinflarda ta'lim va do'stlik munosabatlarni shakllantirish orqali yuzaga keladigan ijtimoiy tajribaning bosqichma-bosqich to'planishi uni turli odamlarni turli nuqtai nazarga olib keladigan sabablarni tushunishga undaydi, oldindan bilish qobiliyatini rivojlantiradi. Suhbatdoshning boshqa ehtiyojlari va qiziqishlari bilan bog'liq bo'lgan qarashlardagi mumkin bo'lgan farqlar mavjud bo'ladi. O'zining va boshqa odamlarning fikrlarini taqqoslab, bola ham o'z pozitsiyasida bahslashishni, uni asoslashni o'rganadi. Bularning barchasi boshlang'ich sinfni tugatgandan so'ng, mulohazalar va baholashlarning nisbiyligini anglash yaqinlashishiga olib keladi, ular boshqa odamlarning intilishlari va istaklariga nisbatan sezgir bo'lib qoladilar, hamda ular yaxshilana boshlaydi va boshqalarning his-tuyg'ularini va fikrlarini tushunish, ularning ichki dunyosini tushunish shakllanadi. Muloqot, hamkorlik sifatida, hamkorlik va o'zaro ta'sirni o'rnatish va amalga oshirishga qaratilgan kommunikativ ta'lim harakatlari guruhini o'z ichiga oladi. Ushbu harakatlarning mohiyati umumiy maqsadga erishishda sa'y-harakatlarni birlashtirishdan iborat bo'lib, buning uchun suhbatdoshga e'tibor qaratish kerak. Boshlang'ich maktab yoshi tengdoshlarga alohida qiziqishni anglatadi. Bu vaqtda

do'stlik faol shakllanadi, guruh faoliyatida ishtirok etish istagi juda yuqori bo'ladi. O'qituvchi bundan foydalanishi kerak [8].

Biz boshlang'ich sinf o'quvchilarida mehr-oqibat, shaxsga hurmatni barcha fanlar vositasida tarbiyalashni ustuvor deb bilamiz. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitish jarayonida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonida ularda g'alaba qozonish qobiliyati, hazil qilish va hazilni tushunish qobiliyati, tabassum qilish, muloqotda suhbatdoshga qarash xislatlarni rivojlantirish hamda o'z-o'zidan ochko'zlik, xafagarchilik, manfaatdorlik, hasad kabi xislatlar bilan kurashish kerakligini o'rgatishimiz lozim.

Nutq qobiliyati yoshlikdanoq rivojlanishi kerak bo'lgan hodisadir. U nafaqat rivojlanadi, balki rivojlantiriladi ham. Uy sharoitida ota-onalar, maktab sharoitida esa o'qituvchilar bu uchun mas'ul shaxs hisoblanadi. Gapirish ko'nikmasini o'stirish faqatgina bir shaxsga tegishli bo'lmaydi. Shu tufayli ham ota-onalar va o'qituvchilar nutq qobiliyatini rivojlantiruvchi mashqlar, vaziyatlar suhbatlarni ko'proq amalga oshirishi, o'quvchilar bilan ko'proq muloqotga kirishishi, uni turli muammoli vaziyatlardan chiqib keta olish qobiliyatini o'stirishi va albatta uning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam berishlari lozim [9].

Ona tili fanini tilshunoslik emas, nutqiy madaniyatni shakllantiruvchi o'quv predmeti sifatida qabul qilish maqsadga muvofiqdir. Darsliklardagi asosiy e'tiborni o'quvchi kundalik hayotida duch keladigan hamda yozma nutqda ko'p uchrovchi xatolar yuzasidan nazariy ma'lumotlar berilishiga qaratish lozim.

Yozma nutq o'ta murakkab faoliyat turi hisoblanadi. Chunki bu faoliyat turida yozishga qo'shimcha ravishda eshitish, so'zni his etish, idrok qilish, esda saqlash kabi bir qancha murakkab psixik jarayonlar ham amalga oshiriladi. O'zbek tilidagi ayrim so'zlar eshtilganiday yozilmaydi. Ularni, albatta, morfologik yozuv qoidasiga binoan yozishimiz shart. Bu jihatdan o'quvchi yetarlicha orfografik bilimga ega bo'lishi talab etiladi [10]

O'qituvchi har bir darsga ta'limiy maqsad qo'yish jarayonida maksimal darajada o'quvchining og'zaki hamda yozma nutqi ustida ishlashni ko'zlashi lozim.

Xulosa va takliflar. Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida ona tili darslarini kommunikativ yondashuv asosida tashkil qilish bo'yicha eksperimental ishlar ushbu muammoning dolzarbligini tasdiqladi. Bugungi kunda ta'lim tizimida o'qitish usullarini kommunikativlik asosida tashkil qilish yuqori natijalarga erishishda katta yordam beradi. Kommunikativlik asosida o'qitishdan maqsad o'quvchilar bilan do'stona munosabatni ro'yobga chiqarishdir. Do'stona kommunikativlik o'qituvchi bilan o'quvchi orasidagi bilimlarni puxta o'zlashtirishni ta'minlaydi va mukammal shaxsiy fazilatlarini tarkib toptirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X va b. "Ona tili o'qitish metodikasi". Boshlang'ich ta'lim fakulteti talabalari uchun darslik. Toshkent "NOSHIR" nashriyoti 2009. B.17.
2. Xamidova D., Fayziyev M "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ ta'lim harakatlarini shakllantirishning pedagogik tashkiliy masalalari". "BILIG-ILMIY FAOLIYAT" nashri <http://journal.bilig.uz>. FTAI jild:04. Nashr:03. May 2023. B.88.

3. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 23.09.2020 yildagi O‘RQ-637-son. “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonun.
4. Xoliqova M “Boshlang‘ich ta’limda kommunikativ yondashuv asosida o‘qitish usullarini takomillashtirish metodikasi (Ona tili darslari misolida)”. Italiya Proceedings of International Educators Conference 25th September, 2024.
5. Nurmanov A.T., Turganov Y.I., “Pedagogik muloqotda nutqning kommunikativ sifatleri ahamiyati”. Pedagogik mahorat (Ritorika bo‘yicha pedagogika oliy ta’lim muassasalari talabalari uchun o‘quv qo‘llanma) “ZEBO PRINT” Toshkent 2022. B.80-81.
6. Norov I. “O‘qitishning zamonaviy usullarda yondashuv” НОВОВВЕДЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО НАУЧНОГО РАЗВИТИЯ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ. www.uzresearchers.com. B.39-40.
7. Oslanova K.B., “4 “K” modeli ko‘nikmalarinni rivojlantirishda innovatsion usullardan foydalanish” uslubiy qo‘llanma. Jizzax 2024. B.20-23.
8. Rajabboyeva G. “Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kommunikativ madaniyatni shakllantirish”. INNOVATIVE ACADEMY “Zamonaviy dunyoda ilmfan texnologiya” nomli ilmiy-amaliy konferensiya. B.81-82.
9. Saidova M.U., Boboyeva Z.R “Kommunikativ yondashuv orqali nutq ko‘nikmalarini rivojlantirish”. INTEGRATION OF PRAGMALINGUISTICS, FUNCTIONAL TRANSLATION STUDIES AND LANGUAGE TEACHING PROCESSES. International Scientific Conference February 22-23, 2023. B.335.
10. Usmonova Z.I., “Ona tili darslarida o‘quvchilarga grammatik tushunchalarni o‘rgatib borishning ahamiyati” CENTRAL ASIAN ACADEMIC JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH ISSN: 2181-2489 VOLUME 2/ISSUE 1/2022 B.299.